

DOSSIER ONGEZIEN

Christus Vivit! Christus leeft, ook in ons! De paus roept ons, jongeren, op om niet te blijven zitten in onze luie zetel, maar om op te staan en aan de slag te gaan! Net dát willen wij dit jaar realiseren met het thema Ongezien. Opstaan uit onze luie zetel en de ander met aandacht zien, zeker zij die gemakkelijk ongezien blijven. Onze zorg moet uitgaan naar al onze medemensen.

Dat is natuurlijk gemakkelijk gezegd 'we moeten zorg dragen voor elkaar', maar hoe doen we dat juist? Hoe zorgen we ervoor dat we als groep uitnodigend zijn voor anderen? Hoe zorgen we dat we een 'inclusieve' werking zijn? Hoe heten we nieuwe mensen welkom? En hoe open staan we eigenlijk al voor kansengroepen? Hieronder vind je het antwoord op al je vragen!

“Jeugdwerk is een plaats waar kinderen & jongeren echt jong mogen zijn, waar ze de positieve kracht van een groep leren kennen, waar ze kunnen groeien op hun eigen tempo, waar ze vrienden maken en al vallend en opstaand veel leren. Jeugdwerk is een levenshouding waarbij kinderen en jongeren consequent centraal staan. Jeugdwerk is speels, zot, creatief, megalomaan, divers.” – De Ambrassade

Je bent welkom...

Voraleer we ons toespitsen op bijzondere kansengroepen, vragen we ons af: 'Hoe verwelkom je een nieuweling het best in jouw groep?'. Het antwoord van Jezus aan de nieuwsgierige leerlingen 'Kom mee en je zult zien' (Joh 1, 39) verklaart al veel. 'Kom' zegt eigenlijk 'kom met ons, bid met ons, speel met ons, je bent welkom', je nodigt anderen uit. Je laat merken dat ze welkom zijn in jouw groep. 'Zien' betekent dat je iets wil delen. Je nodigt anderen uit om met je mee te komen en hen iets te laten zien. Je wil iets delen met hen zonder hen daartoe te verplichten.

Probeer met deze houding iedereen welkom te heten in je werking. Laat zien wat je te bieden hebt en nodig hen uit in jouw groep. Als ze komen naar een activiteit, spreek hen dan aan, neem hen mee in de groep... Laat kinderen en jongeren voelen dat jouw werking een plaats is waar ze écht zichzelf mogen zijn en waar er voor elk wat wils is.

Bij elke nieuwkomer is het belangrijk om hem/haar kennis te laten maken met jouw groep. Hieronder vind je enkele kennismakingsspelletjes waarbij je elkaar (nog) beter leert kennen. Ze zijn zowel geschikt voor nieuwelingen, als leden die elkaar al kennen.

Welkom in onze groep

Naam spel	Advertentiespel
Materiaal	Een briefje per deelnemer Doos/kom (om de briefjes te verzamelen)
Tijdsduur	15 - 30 min. afhankelijk van het aantal deelnemers
Doel	De jongeren luisteren naar mekaar en leren elkaar beter kennen.
Speluitleg	Elke jongere schrijft op het briefje een omschrijving van zichzelf in 3 à 5 zinnen. Dit briefje wordt in de doos gestoken. Elk om beurt trekken de deelnemers een briefje en proberen te raden van wie het is.

Naam spel	Wat mijn lichaam te vertellen heeft...
Materiaal	Geen
Tijdsduur	15 - 30 min. afhankelijk van het aantal deelnemers
Doel	De jongeren stellen zichzelf op een ludieke wijze voor.
Speluitleg	Aan de hand van hun lichaam stellen de leden zich voor aan elkaar. Wees creatief! Hier zijn alvast enkele voorbeelden: <ul style="list-style-type: none">• Duim omhoog – duim omlaag: Wat doe je graag? Wat doe je minder graag?<ul style="list-style-type: none">• Varianten: Wat lust je (minder) graag? Wat vind je (minder) leuk? Waar ben je (minder) goed in?• Hand (vingers): Wat vind je leuk (duim)? Wat is je ultieme doel/droom (wijsvinger)? Wat vind je absoluut niet leuk (middelvinger)? Waar hecht je waarde aan/ben je trouw aan (ringvinger)? Waarin ben je klein/minder goed (pink)?• Hoofd – oren – schouders: Wat studeer je (hoofd/hersenen)? Naar welke muziek gaat je voorkeur uit (oren)? Waar zet je graag je schouders onder?

Naam spel	What is your story?
Materiaal	Storycubes (Maak ze zelf, ontleen ze in het documentatiecentrum of vind er op www.storycubes.com/nl/)
Tijdsduur	15 - 30 min. afhankelijk van het aantal deelnemers
Doel	Aan de hand van storycubes vertellen de jongeren over zichzelf.
Speluitleg	Ieder lid gooit om beurt met alle storycubes. Enkele symbolen komen tevoorschijn. Het lid kiest 1, 2 of 3 storycubes uit en vertelt zo iets over zichzelf. Zodra het lid klaar is, mag de volgende gooien. Variant: In een groep die elkaar beter kent, kunnen de leden elkaar a.d.h.v. de storycubes beschrijven.

KANSENGROEPEN

Het thema 'Ongezien' roept ons op om ook die personen, die in de samenleving niet gezien worden, te betrekken. Daarom lijsten we hieronder voor jullie enkele kansengroepen op en hoe je hen de kans geeft om bij jullie groep aansluiting te vinden.

“Jeugdwerk is een belangrijke maatschappelijke actor. De stem van het jeugdwerk kan een verschil maken in de strijd tegen ongelijkheid, discriminatie en racisme. Des te meer omdat we vanuit een bezorgdheid voor alle kinderen en jongeren vertrekken.” – De Ambrassade

Stel jezelf doorheen dit dossier steeds de vraag 'Wat **kan** en **wil** ik aanpassen om mijn werking toegankelijker te maken en wat zeker niet?'. Hierop bestaan geen goede of foute antwoorden. Het is vooral belangrijk dat jullie als groep steeds volledig achter het antwoord op deze vraag staan en jullie zich op elk moment goed voelen bij de eventuele aanpassingen. Hou steeds rekening met je eigen draagvlak als vrijwilliger en dat van je groep.

Het is waar dat we in de jeugdsector heel wat kunnen betekenen voor kwetsbare jongeren, maar we kunnen geen mirakels verrichten. We zijn geen gezondheidswerkers, psychologen of welzijnswerkers, maar jongeren met een passie voor jeugdwerk en zorg dragen voor onze naaste. De wereld verbeteren doe je niet halsoverkop, maar stap per stap.

JONGEREN MET ADHD

Attention **D**eficit **H**yperactivity **D**isorder of ADHD, daar heb je hoogstwaarschijnlijk al van gehoord. Sterker nog, misschien ken je wel iemand met ADHD, een aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit. Ze worden vaak benoemd als warhoofd, druktemaker of flapuit, maar hoe komt dat nu eigenlijk?

WARHOOFD

Warhoofden hebben last van aandachtstekort, wat wil zeggen dat ze hun aandacht niet lang genoeg bij een taak of activiteit kunnen houden en ze vaak slecht georganiseerd zijn. Het heeft niets te maken met 'te weinig aandacht krijgen thuis'! Typische kenmerken zijn:

- Hij/zij heeft onvoldoende aandacht voor details.
- Concentratie is niet hun voornaamste talent, want ze zijn snel afgeleid door hun omgeving.
- Uitstelgedrag is geen uitzondering.
- Plannen en organiseren is een ware uitdaging, waardoor ze soms afspraken niet nakomen.
- Ze zijn altijd wel iets kwijt of vergeten.

DRUKTEMAKER

Druktemakers hebben last van hyperactiviteit, wat wil zeggen dat ze hun 'activiteitsniveau' niet goed kunnen aanpassen aan de verwachtingen van de omgeving. Dit uit zich als volgt:

- Ze zijn vaak aan het prutsen en friemelen.
- Stilzitten is een enorme opgave, ook al weten ze dat het moet.
- Jongeren met ADHD hebben vaak een rusteloos gevoel.
- Ze zijn vaak 'in de weer' en 'gaan almaar door'. Kortom, ze zijn vaak te druk.
- Ook al vinden anderen het niet fijn, ze praten aan één stuk door.

FLAPUIT

Flapuiten zijn vaak impulsief, wat wil zeggen dat ze zich niet goed kunnen beheersen. Ze slagen er maar niet in om eerst na te denken voor ze iets zeggen of doen. Daarom vertonen ze volgend gedrag:

- Ze beginnen vaak met opdrachten voor het startsein gegeven is.
- Alles moet NU, meteen, direct... gebeuren.
- Ze hebben vaak de neiging om mensen te onderbreken.

Natuurlijk is geen enkele jongere hetzelfde en dat geldt ook voor jongeren met ADHD. De ene is bijvoorbeeld een extreme flapuit en de andere net niet. Toch kunnen we drie verschillende types van ADHD onderscheiden:

1. **Het overwegend onoplettende type (bekend als ADD):** heeft voornamelijk last van aandachts- en organisatieproblemen. Ze zijn niet meteen druk en impulsief, maar eerder stiller en teruggetrokken. Ze geraken moeilijk op gang en komen vaak te laat op een afspraak.
2. **Het overwegend hyperactieve/impulsieve type:** wordt gezien als iemand die geen 'zittend gat' heeft. Ze zijn steeds in de weer en voortdurend op zoek naar kicks en sensatie.
3. **Het gecombineerde type:** is zowel verstrooid en slecht georganiseerd, als druk en onbezonnen. Daardoor liggen ze vaker in de clinch met hun omgeving. Dit type van ADHD komt het meeste voor.

Helaas komt ADHD zelden alleen voor. Denk maar aan jongeren met ADHD en gedragsproblemen, leerproblemen, tics of ASS (zie verder in dit dossier).

Wat gaat er om in de hoofden van...

De kenmerken van ADHD kunnen sterk verschillen naargelang de situatie waarin de jongere zich bevindt. We geven je alvast enkele tips mee hoe je het best omgaat met deze energieboom in je groep.

SAAI VS. INTERESSANT

Terugkerende, dagelijkse activiteiten zoals opstaan, wassen, aankleden, ontbijten... zijn niet de meest favoriete bezigheden van deze jongeren. Zij gaan eerder op zoek naar kicks en sensatie, waardoor terugkerende activiteiten voor hen als 'saai' worden bestempeld. De jongeren hebben nood aan stimulatie, afwisseling, verandering, uitdaging, spanning...

TIP Zorg ervoor dat je een speluitleg niet te lang maakt. Start je spel met een basisversie en bouw daarna verder. Zo hoeven deze jongeren geen 10 minuten naar een speluitleg te luisteren.

TIP Voorzie extra opdrachten die de jongere bezighoudt. Als je de groep bijvoorbeeld een zandkasteel laat maken en je ziet dat de jongere zijn aandacht verliest, geef hem/haar een extra opdracht. Vraag of hij/zij een emmer water wil halen in de zee voor het zandkasteel. Afwisseling helpt!

VRIJ VS. GEBONDEN AAN REGELS

In een situatie waar er veel keuzevrijheid is, hebben jongeren met ADHD het moeilijk. Hierop zullen ze veel impulsiever reageren, omdat ze zelf 'mogen' kiezen hoe ze zich gedragen. Ze zullen proberen de grootste, luidste, opvallendste... te zijn.

TIP Creëer structuur en stel duidelijke regels, restricties... op. Zo zal deze jongere zich beter kunnen beheersen. Let op dat je deze grenzen opvolgt, want dat is heel belangrijk voor hen. Op die manier merken ze duidelijk wat wel en niet mag.

COMMENTAAR VS. COMPLIMENT

Naast situaties kunnen mensen hun gedrag sterk beïnvloeden. Mocht iemand jou de hele tijd bekritisieren in alles wat je doet, dan zal je ook meer geneigd zijn om in opstand te komen. Dat geldt eveneens voor deze jongeren. Hoe meer commentaar je geeft, hoe impulsiever hun gedrag.

Probeer deze jongeren zoveel mogelijk te benaderen op een positieve manier. Hou steeds in gedachten dat ze niet van slechte wil zijn. Ze vertonen dat drukke/impulsieve gedrag niet expres, ze kunnen er gewoonweg niet aan doen. Wijs hen niet elke keer terecht als ze iets fout doen, maar geef complimenten op momenten dat ze het goed doen. Dit zal de jongere stimuleren om positief gedrag te vertonen.

TIJD VS. GEEN TIJD

Jongeren met ADHD zijn van het principe: 'Waarom zou je vandaag aan een taak beginnen, als je morgen nog tijd hebt?'. Iets uitstellen is voor hen geen uitzondering. Ze zijn meestal 'last-minutewerkers' en verzetten nog bergen werk kort voor een deadline.

Als je hen een opdracht geeft, zonder deadline, dan kan je voorspellen dat ze dit waarschijnlijk niet in orde zullen brengen. Mocht je hen vragen om zich in te schrijven voor een bepaalde activiteit, geef hen dan ook een deadline tegen wanneer ze dat in orde moeten brengen. Als die deadline nog ver weg is, dan stuur je het best later nog een herinnering.

Als begeleider omgaan met ADHD

- **Weet dat ze niet van slechte wil zijn.** Deze jongeren kunnen er niets aan doen dat ze niet kunnen stilzitten, er af en toe iets uitflappen of impulsief zijn.
- **Vermijd straffen, maar ga in dialoog.** Als je verwacht dat ze niemand storen in de kapel en ze houden zich daar niet aan, ga hierover met hen in gesprek.
 - Spreek eventueel een signaal af met de jongere waarop het voor hem/haar te veel wordt en ze even de ruimte verlaten. Of een duidelijk teken om aan te geven dat ze zich niet aan de regels houden, zonder kwaad te worden.
- **Zorg voor structuur,** liefst zo eenvoudig mogelijk.
- **Focus op hun talenten.** Jongeren met ADHD zijn bijzonder vindingrijk, ze houden van uitdaging en hebben geen problemen met nieuwe avonturen. Ze zijn altijd enthousiast en zeer gedreven. Flexibiliteit is één van hun troeven en op beslissende momenten kunnen ze bergen werk verzetten.
- **Stel regels op en bewaar grenzen.**
- **Beloon hen** op momenten dat ze goed meedoen, zich gedragen, zich aan de regels houden... Complimenten stimuleren hen om positief gedrag te vertonen.
- Als je wil reageren op een situatie of op hun gedrag, doe dat meteen. Mochten ze 's ochtends gedrag vertonen dat niet oké is, spreek hen daar dan niet 's avonds over aan.
- **Geef geen te lange speluitleg.**
- **Zorg voor genoeg bewegingsopdrachtjes of –tussendoortjes** als je een rustige activiteit doet of even pauze neemt. Jongeren met ADHD hebben een overvloed aan energie die ze kwijt geraken door zoveel mogelijk te bewegen en bezig te blijven.

Meer weten over ADHD?

- Op de site van de organisatie **Zit Stil** staat heel wat informatie over ADHD: www.zitstil.be
- Op de website van **Eureka ADIBib** staat een interessante (kort)film over leven met een (leer)stoornis. De titel van de film is "Ik heet niet dom": www.adibib.be/eureka-letop/leerstoornissen.
- Ook **Het klokhuis** bracht een filmpje uit dat meer uitleg geeft over ADHD en wat er in de hersenen van deze jongeren omgaat: www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3189/ADHD.
- Het boek '**ADHD? Laat je niets wijsmaken!**' van Hermien De Backer is speciaal geschreven voor jongeren met ADHD om zichzelf beter te begrijpen. Maar het is ook zeer toegankelijk voor anderen om ADHD beter te vatten.

Aan de slag

Hyperactief zijn is één van de hoofdkenmerken van jongeren met ADHD. Ze hebben massa's energie en moeten die op één of andere manier kwijt geraken. Daarom is dit oneindig actief spel écht iets voor hen.

Naam spel	Free the Energy
Thema('s)	(jongeren met) ADHD
Doel	Enkele teams vervolledigen zo snel mogelijk het rennen-springen-vliegen-duiken-vallen-opstaan-parcours tot hun energie op is en zij zich kronen tot winnaar! Bewegen, bewegen, bewegen vormt de rode draad van dit spel!
Aantal deelnemers	Vanaf 2 spelers
Leeftijd	8 - 99 jaar
Locatie	Buiten
Duur	60 minuten
Intensiteit	Oneindig actief
Materiaal	<ul style="list-style-type: none">• Kegels• (Voet)ballen• Zakken (voor het zaklopen)• Muziekbox• Springtouwen• Energiekaartjes (Bijlage 1)

Verdeel de groep in teams. Elk team krijgt aan het begin van de activiteit 5 energiekaartjes per teamlid, die ze zo snel mogelijk moeten kwijtraken. Dit doen ze door het rennen-springen-vliegen-duiken-vallen-opstaan-parcours af te leggen. Het parcours bestaat uit 6 verschillende opdrachten die ze als een ware vicieuze cirkel opnieuw en opnieuw doen. Bij het volbrengen van een ronde (na het vervullen van de 6 opdrachten) mogen ze een energiekaartje afgeven. Hoe sneller ze de opdrachten uitvoeren, hoe sneller ze hun energie kwijt zijn. Het team dat als eerste al zijn energie kwijtraakt, die wint het spel.

Er mag telkens één persoon uit het team het parcours afleggen, terwijl de overige teamleden op andere manieren actief blijven. Als teamlid 1 een ronde heeft afgelegd, geeft die een energiekaartje af en mag het volgende teamlid vertrekken. Leden die niet met het parcours bezig zijn, die blijven bewegen. Laat ze dansen, fitnessen, touwtjesspringen, voetballen... Dit spel draait allemaal om onuitputtelijke energie!

Het rennen-springen-vliegen-duiken-vallen-opstaan-parcours ziet er als volgt uit:

1. Rennen = de start van het parcours. Ze lopen naar een bepaald punt, bijvoorbeeld een boom, lopen terug naar de startkegel en lopen dan verder naar de volgende opdracht.
2. Springen = zaklopen al slalommend tussen enkele kegels en/of rugzakken.
3. Vliegen = 3 vliegen (ballen) vangen tijdens het vliegvangenspel. (De leden staan achter een lijn op zo'n 2 à 3 meter afstand van jullie. Jij hebt de bal. Iedereen houdt de handen samen. Gooi de bal naar een lid. Deze mag enkel zijn handen van elkaar doen om de bal te vangen. Als je een schijnmanoeuvre doet, mag niemand zijn handen uit elkaar doen of hij/zij is al zijn 'vliegen' kwijt. Als je de bal vangt, heb je dus een vlieg/punt meer. Doe je je handen uit elkaar, zonder de bal te vangen of de bal valt, ben je al je vliegen kwijt.)
4. Duiken = door een hoepel duiken in een zwembad.
5. Vallen en opstaan = de leden zetten een blinddoek op (of doen hun ogen dicht) en laten zich vallen op een matras of in de armen van een begeleider. Daarna staan ze op en lopen ze verder.

6. Doorgaan: hun ronde is afgelopen en wat betekent dat ze een energiekaartje mogen afgeven. Hij/zij doet nu mee met de tussentijdse opdrachten en een volgend teamlid mag vertrekken.

Het spel eindigt van zodra een team al zijn energiekaartjes kwijt is. Die kroont zich tot winnaar van het Free the Energy spell!

Extra: nadien kan je met je groep in gesprek gaan over ADHD. Vertel hen dat jongeren met ADHD elke dag de strijd met zichzelf aangaan om energie kwijt te geraken.

JONGEREN MET ASS

Autisme, ASS (Autisme Spectrum Stoornis), syndroom van Asperger...

Die termen klinken je bekend in de oren, maar weet je ook wat ze écht betekenen?

ASS is heel breed. Geen enkele jongere is hetzelfde en dat geldt uiteraard ook voor jongeren met ASS. Desalniettemin laten we jullie graag kennis maken met enkele typerende zaken voor jongeren met autisme. Pas op: niet elk kenmerk is op elke jongere van toepassing! Als een jongere met ASS in jouw groep zit, spreek je die het best persoonlijk aan over zijn/haar autisme.

Wat wel vaststaat, is dat ASS een ontwikkelingsstoornis is en dus alles te maken heeft met de ontwikkeling van de jongere. Onderstaande afbeelding geeft een beeld over hoe een jongere met autisme denkt, reageert, in het leven staat...

Kenmerken van ASS

We begrijpen niet altijd waar hun gedrag vandaan komt, waardoor we niet altijd op een gepaste manier reageren. Kom hieronder meer te weten over deze moeilijkheden en hoe je daar gepast op reageert.

GEDRAG

Over het algemeen kan je stellen dat jongeren met autisme heel beleefd zijn. Maar op sommige momenten kan dat even anders zijn. Onvoorspelbaarheid en overprikkeling zorgen ervoor dat de jongere uit balans is en extreme emoties vertoont: kwaad/agressie, roepen, schreeuwen...

TIP Ga op zoek naar datgene dat de jongere van streek maakt. Is het een verandering in het schema? Is het te druk?... Probeer de jongere even de tijd te geven om nieuwe zaken te verwerken en/of te praten over wat hem/haar stoort. Word niet meteen kwaad, want de jongere kan er zelf niet aan doen.

TIP Bovendien weten jongeren met autisme niet altijd hoe ze zich moeten gedragen. Ze voelen dat ze 'anders' zijn, maar begrijpen niet altijd waarom. Zorg ervoor dat je zelf het goede voorbeeld geeft, zodat ze jouw gedrag kunnen kopiëren.

VISUEEL

Jongeren met autisme zijn vaak heel visueel ingesteld en hebben een uitstekend fotografisch geheugen. **TIP** Werk daarom in je speluitleg met pictogrammen of maak een (dag)planning met afbeeldingen. Op deze manier wordt een activiteit voor hen verstaanbaar en voorspelbaar.

EMOTIES

Jongeren met ASS hebben een heel aparte relatie met emoties. Ze snappen niet altijd wat emoties zijn en hoe ze ermee moeten omgaan. Door die complexe relatie met gevoelens, hebben ze het moeilijk met empathie. Ze kunnen zich niet voorstellen dat andere mensen een andere emotie ervaren dan zichzelf. Je kan dus niet verwachten van een jongere met ASS dat hij/zij jouw emoties gaat begrijpen.

TIP Verwijs in een discussie dus niet naar je eigen gevoelens. Jongeren met ASS hebben hier niets aan. Zeg dus niet 'Ik vind het niet leuk dat je Alex laat wenen', maar leg hen de gevolgen uit van hun gedrag op de gevoelens van anderen. Zeg wel 'Als je Alex slaat, dan doet dat pijn. Daarom is Alex aan het wenen.'

COMMUNICATIE

De manier van communiceren is bij een jongere met ASS heel belangrijk. Zij horen geen verschil tussen een sarcastische of gewone opmerking, vatten spreekwoorden letterlijk op, vaag taalgebruik lijkt Chinees en ze kunnen informatie niet altijd in de juiste context plaatsen.

Als jij bijvoorbeeld in een uitnodiging schrijft 'de deuren van ons lokaal staan deze zaterdag voor jullie open', dan verwacht een jongere met ASS dat de deuren effectief zullen openstaan. Mocht hij/zij vaststellen dat dit niet zo is, dan kan het zijn dat deze jongere rechtsomkeer maakt en terug naar huis gaat. Onvoorspelbaarheid staat voor hen gelijk aan een onveilige omgeving.

Omdat communicatie zo belangrijk is, geven we je graag twee cruciale tips mee:

TIP Gebruik korte en concrete zinnen. Zeg 'Stop nu met de opdracht' i.p.v. 'De tijd is voorbij'. Die eerste zin verwoordt duidelijker je verwachtingen van hen.

TIP Maak gebruik van geschreven communicatie en werk visueel.

CONTEXT

Als kind leerden wij dat betekenissen van woorden, gebaren... niet vaststaan, maar afhankelijk zijn van de situatie. Voor jongeren met ASS is dit niet zo. Een rood stoplicht betekent voor hen stoppen, al sta je in het midden van een drukke weg.

Dat geldt ook voor gebaren. Voor hen staat een gebaar gelijk aan één betekenis, waar wij gebruik maken van de context om een bepaald gebaar te verstaan. Bijvoorbeeld je hand opsteken kan betekenen: tot ziens, hallo, stop, stil...

Wat als... een praktisch voorbeeld!

Stel, op jullie jaarlijkse spaghettiavond komt er een vader naar jullie toe en zegt dat zijn zoon ASS heeft. Zijn zoon zou graag deelnemen aan jullie werking. Zou dat kunnen?

Als eerste, **praat hierover met je leidingsgroep**. Het is belangrijk dat jullie hier samen over beslissen. Een jongere met ASS heeft heel wat ondersteuning nodig en vraagt heel wat geduld. Zorg ervoor dat jullie hier als groep samen voor gaan.

Ja, jullie gaan ervoor, wat nu?

- **Ga op huisbezoek.** Zo kan je reeds kennis maken met de jongere en kan hij kennis maken met jou. Op die manier ben jij reeds een bekend gezicht en verlaagt de drempel om naar een activiteit te komen. Tijdens dit huisbezoek kan je aftoetsen hoe het autisme zich uit. Geen enkele jongere is hetzelfde en dat geldt ook voor jongeren met autisme. Niemand die je zo goed gaat kunnen vertellen hoe je het best kan reageren als (de ouders van) de jongere zelf.
- **Praat mét de jongere en niet over de jongere.** Hij kan je nog steeds het best zeggen wat hij van jou verlangt.
- **Stuur op voorhand een gedetailleerde planning van de activiteit.** Hoe voorspelbaarder de activiteit voor de jongere, hoe meer hij geneigd is om deel te nemen. Vertel wat jullie allemaal gaan doen, wat je gaat eten, hoeveel deelnemers er zullen zijn, hoe de sfeer is, in welke ruimte jullie zitten...
- **Werk visueel.** Toon eventueel foto's van hoe het lokaal eruit ziet, waar jullie een gebedsmoment hebben, wie de jongeren in jullie groep zijn...
- **Zorg voor één vertrouwde persoon,** liefst iemand die altijd aanwezig is. Een bekend gezicht betekent meer voorspelbaarheid. De jongere weet dat die persoon aanwezig zal zijn en dat hij altijd naar hem kan met vragen.
- **Geef de jongere een rondleiding door jullie lokaal.** Laat de verschillende lokalen zien en beschrijf wat er in die lokalen gebeurt. Spreek eventueel een plaats af waar de jongere naartoe kan 'vluchten' als het even te veel wordt, bijvoorbeeld de gebedsruimte/stille ruimte.
- **Spreek op voorhand af.** Soms beslist de jongere op de dag van de activiteit zelf nog of hij wel of niet zal gaan. Dat hangt af van verschillende factoren: de jongere had een drukke dag, weet niet wat er op zich af zal komen... Spreek af dat iemand de jongere ophaalt om samen naar de activiteit te gaan. Zo zal hij sneller geneigd zijn om toch mee te gaan en de drempel te overwinnen.
- **Verplicht hen nooit.** Zorg er altijd voor dat jullie deuren openstaan en laat merken dat ze steeds welkom zijn in de groep. Ook tijdens activiteiten ga je hen het best niet verplichten. Als ze niet willen meedoen, laat ze even doen of ga met hen in gesprek en kom te weten wat er scheelt. Soms kan een kleine aanpassing al helpen.
- **Volg een vorming.** Hoe meer je leert over ASS, hoe beter je zal kunnen reageren. Spreek hiervoor gerust IJD aan. Zij kunnen jou in contact brengen met gespecialiseerde organisaties of komen zelf een vorming geven.

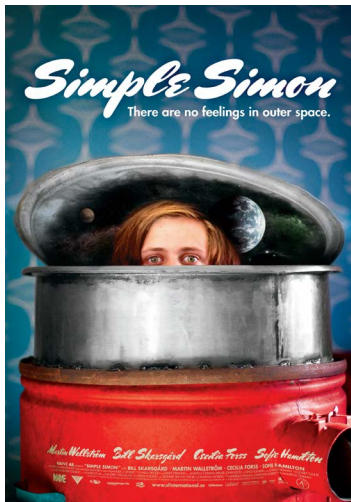
Meer weten over ASS?

- **Het klokhuis** legt in dit filmpje uit wat autisme is en wat er zich in je hersenen afspeelt:
www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3183/Autisme.
- Kinderen met autisme hebben het moeilijk in bepaalde (sociale) situaties. **Een sociaal verhaal** maken helpt hen om een situatie te begrijpen. Lees hier hoe je dat doet: www.dropbox.com/s/jib7s6ixysx79bq/Een%20social%20story%20%20maken.pdf?dl=0.
- Op de site van **de Vlaamse Vereniging Autisme** vind je ook heel wat nuttige informatie:
www.autismevlaanderen.be/.

Aan de slag

Het is niet altijd gemakkelijk om te redeneren als een jongere met ASS. Niet als lid, maar ook niet als leiding. Deze film kan daar verandering in brengen.

De film 'Simple Simon' maakt van autisme een aanschouwelijke realiteit die ontroert en tegelijk het bewustzijn aanwakkert. Het hoofdpersonage doet hem niet zielig voor en wekt sympathie op bij de kijker i.p.v. medelijden. Aan de hand van de film kan je de link leggen naar realistische gedragingen van mensen met autisme. Bijvoorbeeld hoe ze zich onttrekken aan sociaal contact door tijdens de speeltijd liever alleen te kuieren dan aan spelletjes mee te doen of door op een verjaardagsfeestje 'asociaal' alleen te spelen.

Praktische info

- Zweedse film uit 2010
- Aanbevolen vanaf 12 jaar
- Duur: 85 minuten

Het verhaal

Simon heeft het syndroom van Asperger. Zijn leven verloopt volgens een strikt schema vol zelfverzonnen voorschriften. Douchen gebeurt met een afgemeten hoeveelheid zeep, kleren draagt hij enkel in rood en blauw. Hij heeft een voorliefde voor perfecte cirkels als tegenpool voor chaos. Wanneer die chaos toch optreedt, raakt hij overstuurd. Dan zoekt hij beschutting in een zelfgebouwde raket en zoekt in gedachten door de ruimte. Die is vredig en gevoelens bestaan er niet.

Zijn broer Sam is één van de weinigen die hem begrijpt en steunt, zelfs al loopt zijn relatie hierdoor op de klippen. Simon wil hem opmonteren en doktert een 'wetenschappelijk' onderbouwd plan uit om hem aan een nieuwe vriendin te helpen. Tot zijn grote verbazing moet hij constateren dat de liefde haar niet naar zijn wetmatigheden laat schikken.

FILMVERWERKING -16J: BEKIJK HET EENS ANDERS

Enkele vragen om het gesprek op gang te brengen:

- Wat heb je allemaal gezien in de film? Welke zaken vielen je op?
- Welke scène heeft je het meeste geraakt?
- Waren er scènes die je niet verstond?
- Is jouw beeld van autisme veranderd t.o.v. aan het begin van de film?

De volgende opdracht is simpel: Hoe zou jij reageren in volgende scènes t.o.v. wat heb je gezien in de film? Hoe reageert Simon (of zou hij kunnen reageren) op diezelfde situatie?

Als moderator stel je eerst een scène voor aan de jongeren, je vraagt hoe zij zouden reageren. Nadien ga je in gesprek over wat ze gezien hebben in de film. Vul eventueel verder aan en/of kader waarom een persoon met ASS zo reageert.

1. Een ludieke om te beginnen: je zit opgesloten in je kamer, je moeder is aan het roepen dat je eruit moet en je vader schuift geld onder de deur om je te lokken. Wat doe jij?
 - Simon/persoon met ASS: De situatie is op dit moment niet veilig, want er is iemand aan het roepen, wat voor overprikkeling zorgt (te veel lawaai is moeilijk voor sommige jongeren met autisme). Zolang de situatie niet veilig is, weigert hij zijn ton (veilige ruimte) te verlaten. Van zodra er terug wat meer veiligheid/voorspelbaarheid is, nl. zijn broer is terug bij hem, komt hij terug naar buiten.

2. Je beste vriend is emotioneel en vraagt om een knuffel, wat doe je?

- Simon/persoon met ASS: sommige jongeren met autisme houden niet van lichamelijk contact of nabijheid van personen. Ze kunnen hierop heftig reageren door een duw te geven (zoals in de film), te beginnen roepen/kwaad worden... Het is belangrijk dat je die persoonlijke ruimte respecteert. Daarnaast kunnen ze zich niet inbeelden dat jij andere emoties voelt. Jongeren met ASS hebben weinig tot geen inlevingsvermogen en weten dus niet hoe ze moeten reageren als jij emotioneel bent.

3. Je hebt afgesproken met je broer om samen naar de winkel te gaan om 10u, maar het is één minuut na tien en je broer is er nog steeds niet, wat doe je?

- Simon/persoon met ASS: Stiptheid is enorm belangrijk. Stiptheid betekent voor hen voorspelbaarheid, wat ze nodig hebben. Zij kunnen zich niet inbeelden dat je met iets druk bezig was en de tijd uit het oog verloren bent. Een afspraak is een afspraak en daar moet je je aan houden.

Zorg er als moderator voor dat je praat over de zaken die lastig zijn voor jongeren met ASS. Maar benadruk ook de zaken waar ze goed in zijn.

FILMVERWERKING +16J: ONGEZIENE ZAKEN

Iedereen is anders. Iedereen gaat uiteenlopende zaken anders benoemen omdat ze verschillend denken. Bijvoorbeeld, als je leden nu naar huis gaan en iedereen ziet eenzelfde ongeval gebeuren, dan gaat iedereen dat thuis op een verschillende manier vertellen. De ene gaat het meer hebben over de schade aan de auto, een ander gaat het hebben over de emoties die bij zo'n ongeval gepaard gaan, nog iemand anders zal spreken over het kind in de auto...

We zien de wereld allemaal zoals ze gebeurt, maar vatten het niet op dezelfde manier op. Dat is ook zo bij jongeren met ASS.

- Kijk door een 'autistische' bril naar de volgende, alledaagse zaken. Hoe zou een jongere met ASS reageren vs. wat zou jouw reactie zijn?
 - Elke week heb je hetzelfde lesrooster en een vaste leerkracht. Vandaag is jouw leerkracht ziek en is er uitzonderlijk een vervanglerkracht, wat doe je?
 - Je beste vriend(in) is net gedumpt door zijn/haar lief en is heel emotioneel. Hoe reageer je?
 - Volgende week treed je favoriete muziekbond op. Ga je naar het concert?
- Mensen met ASS hebben ook heel wat talenten, zoals doorzettingsvermogen, perfectionisme, gestructureerd zijn... Welke eigenschap zou jij wel eens wat meer willen hebben?

Perfectionistisch	Goede focus	Gestructureerd zijn	Stiptheid
Fotografisch geheugen	Zelfstandig	Verdieping in een bepaald onderwerp	Eerlijk
Analytisch denken	Beelddenken*	Afspraak = afspraak	Beleefd
Systematiseren	Oog voor detail	Exact reproduceren van feiten	Nauwkeurig
Savant talent**	Egocentrisme***	Doorzettingsvermogen	Andere

* Beelddenken of ruimtelijk denken: In één oogopslag overzien beelddenkers ingewikkelde situaties en brengen die met elkaar in verband.

Het ene beeld roept al weer een volgend beeld op. Dat kan leiden tot hoogst originele oplossingen waar een ander nooit opgekomen zou zijn.

** Savant talent: Een specifieke bezigheid/talent/interesse waar je onwaarschijnlijk goed in bent.

*** Egocentrisme (niet egoïstisch): Ze stellen zichzelf altijd op de eerste plaats.

INHOUDELIJKE AFSLUITER

In de Bijbel worden we meermaals opgeroepen om zorg te dragen voor onze naaste. 'Behandel de mensen in alles zoals je wilt dat ze jullie behandelen' (Mt 7,12) roept ons op om te handelen zoals we zelf verlangen van anderen.

De Barmhartige Samaritaan (Lc 10, 25-37) is één van de bekendste verhalen dat ons oproept om te zorgen voor elkaar en dé perfecte afsluiter voor deze verwerking van Simple Simon.

JONGEREN IN KANSARMOEDE

Armoede is overal en meestal niet zichtbaar. Wees je ervan bewust dat er in jouw werking hoe dan ook kinderen en jongeren zitten die in armoede leven. Het is alvast de moeite waard rekening te houden met hen. Vooraleer we aan de slag kunnen gaan, moeten we natuurlijk weten wie deze mensen in kansarmoede zijn. Want als we over 'armoede' spreken, dan gaat dat verder dan mensen met financiële problemen. Bij kansarmoede heeft het ene probleem invloed op het andere, zowel in positieve als negatieve zin. We noemen dat ook wel de 'kringloop van armoede'.

De registratie van kansarmoede door Kind en Gezin wordt bepaald door signalen op zes domeinen: het maandinkomen van het gezin, de opleiding & arbeidssituatie van de ouder(s), het stimulatieniveau van het kind, de huisvesting en de gezondheid. Wanneer een gezin zwak scoort op drie of meer criteria, spreken we over een kansarm gezin. Dat maakt dat één op tien Vlaamse kinderen opgroeit in armoede... In armoede opgroeien heeft niet enkel een negatief effect op wat je niet hebt. Het heeft ook een invloed op jou als persoon, hoe je denkt en wat je voelt. We noemen dit ook wel de 'binnenkant van de armoede'. De volgende afbeelding geeft je een idee hoe een jongere in armoede zich voelt.

Drempels

Er zijn veel drempels tussen de voordeur van mensen in armoede en het lokaal van jouw jeugdbeweging. Drempels die ervoor zorgen dat wij er als jeugdwerking niet altijd voor alle kinderen en jongeren (kunnen) zijn. Drempels waar mensen in armoede met geconfronteerd worden, maar ook zaken waar jeugdbewegingen met worstelen. We vatten deze moeilijkheden samen in 6 B's en geven tips hoe je hierop kan inspelen.

BETAALBAARHEID

Een belangrijke, praktische drempel voor gezinnen in armoede is de kostprijs van vrijetijdsactiviteiten. Zijn jullie tarieven haalbaar voor iedereen? Maar ook, worden jullie tarieven duidelijk gecommuniceerd op jullie website – facebookpagina – folder...?

Veel gezinnen in armoede kennen het jeugdwerk niet. Ze hebben dus ook geen idee hoeveel dit jaarlijks kost. De stap zetten om een mail/bericht te sturen of te bellen om de kostprijs te weten te komen, is heel groot. Daarom maak je het best een oplijsting van alle kosten die aan een werkjaar bij jullie groep verbonden zijn, zoals inschrijvingsgeld, een uniform, uitstappen... Ook de verborgen kosten zoals de maaltijden/tussendoortjes die jullie niet voorzien, sponsoracties om je werking te steunen, transport dat niet door jullie wordt voorzien... **TIP** Vermeld deze kosten duidelijk op jullie website, facebookpagina... zodat ouders die niet vertrouwd zijn met jeugdbewegingen, toch een beeld kunnen vormen van het kostenplaatje.

Ook vandaag bestaat er nog steeds een taboe rond financiële problemen. Mensen in armoede zullen niet vaak de eerste stap zetten om (financiële) hulp te vragen. Als groep kan je hier op voorhand al over nadenken en reeds enkele handvaten aanreiken waarop ze kunnen ingaan. Denk eens na voor je eigen groep: op welke manier kunnen jullie financieel tussenkomen voor mensen die het moeilijk hebben? En hoe gaan jullie dat communiceren?

TIP Daarnaast kan je de ouders helpen door hen verschillende betaalopties aan te bieden, zoals overschrijving, cash... Als het een groter bedrag is, geef je ze best de mogelijkheid om in stukken te betalen (in de mate van het mogelijke).

BEREIKBAARHEID

Niet iedereen beschikt over dezelfde mobiliteit en dagindeling. Natuurlijk kan je weinig veranderen aan de plaats waar je werking gevestigd is. Maar soms is het wel mogelijk om je aanbod te verplaatsen en naar je publiek toe te gaan.

Gezinnen in armoede hebben meestal geen auto of fiets. Zij gaan overal te voet of met het openbaar vervoer naartoe. **TIP** Wanneer jullie lokaal moeilijk te bereiken is, kan je bijvoorbeeld op een andere plaats afspreken – die wel makkelijk bereikbaar is – om samen te carpoolen naar jullie lokaal.

Naast mobiliteit gaat bereikbaarheid ook over de mate waarin jullie groep aanspreekbaar is. Niet enkel gezinnen in armoede, maar ook andere ouders/jongeren... hebben mogelijks vragen. Via welke communicatiekanalen kunnen ouders, jongeren, buitenstaanders... jullie bereiken en zijn die bekend bij jullie doelpubliek?

BRUIKBAARHEID

De specifieke thuissituatie van een gezin dat in armoede leeft, kan de deelname van kinderen aan jeugdwerk praktisch in de weg staan. Bijvoorbeeld, mensen die veel verhuizen, echtscheidingen of door de opstapeling van problemen zich niet meer laten zien. Maar het kan dat sommige kinderen of hun ouders andere noden aanvoelen dan speelse recreatie. Bruikbaarheid betekent dat deelnemen aan jullie werking door anderen als betekenisvol wordt gezien.

Jeugdwerk is echter veel meer dan een speelse recreatie. Veel ouders in kansarmoede hebben zelf nooit in een jeugdbeweging gezeten en kennen het gegeven 'jeugdwerk' niet goed. Hou dat steeds in gedachten als je over je werking gaat spreken. **TIP** Laat zien dat een jeugdbeweging meer is dan enkel spelen. In een jeugdbeweging leren kinderen samenwerken, doelen stellen,

organiseren, netwerken en nieuwe mensen kennen, vertrouwen hebben en vertrouwen geven, talenten ontwikkelen, jezelf en de andere ontdekken, verdiepen ze zich in het geloof, hebben een mogelijkheid om zelf animator te worden (een animatorcursus is een meerwaarde!)... Kortom, er valt heel wat te leren bij jullie!

BEGRIJPBAARHEID

Gezinnen in armoede hebben vaak een gebrek aan inhoudelijke informatie. Ze moeten zelf op zoek gaan naar informatie en hebben geen idee van de kosten, inhoud en verwachtingen die een jeugdbeweging met zich meebrengt. Zo kunnen ze niet bepalen of een jeugdwerking iets voor hen zou zijn of niet.

Stel jezelf de vraag: Zijn anderen op de hoogte van het soort activiteiten dat jullie organiseren? Is de informatie over jullie groep duidelijk te vinden? Wordt alles duidelijk vermeld tijdens een voorstelling van jullie groep, zowel on- als offline? Kortom is jullie aanbod bekend genoeg of begrijpen anderen er helemaal niets van?

TIP Bij het opstellen van jullie folder – website – facebookpagina etc. kan je gebruik maken van onderstaande checklist. Zorg dat deze zaken zeker gecommuniceerd worden. Dit is niet enkel van belang voor gezinnen in armoede, maar daarmee krijgen anderen een duidelijk beeld van jullie groep.

- Maak een **oplijsting van alle kosten** die verbonden zijn aan jouw werking (zie puntje 'Betaalbaarheid').
- Vertel wat voor **(soort) activiteiten** jullie zoal doen. Eventueel kan je een beeld schetsen van een 'standaard' activiteit (als jullie activiteiten op elkaar gelijken). Benadruk hierbij dat de jongeren moeten samenwerken, met elkaar in gesprek gaan... (zie puntje 'Bruikbaarheid')
- Naast hun deelname aan activiteiten verwacht je natuurlijk ook andere zaken van je leden. Deze **verwachtingen** omvatten: als vrijwilliger helpen op jullie jaarlijkse spaghettiavond, helpen bij chocomelkverkoop, gadgets verkopen t.v.v. jullie werking en/of de Warmste Week, mee helpen organiseren van een quiz... Dit lijkt voor jullie vanzelfsprekend, maar voor iemand die jullie werking niet kent, is dit onbekend terrein.
- Zorg ervoor dat je steeds **helder taalgebruik** hanteert, vermijd jargon, gebruik eventueel kleuren en pictogrammen... Maak het voor iedereen verstaanbaar.

TIP Nog een extra tip, laat je teksten nalezen door iemand die je werking niet kent, zoals je grootouders. Zij kunnen je dan vertellen of ze alles verstaan of niet. Aan de hand daarvan kan je je tekst nog aanpassen en/of vereenvoudigen.

BESCHIKBAARHEID

Gezinnen in armoede weten meestal niet lang op voorhand of hun kind zal kunnen deelnemen aan bepaalde activiteiten. Daar kunnen verschillende redenen achter zitten: er is geen geld om de inschrijving te betalen, er is geen opvang voor de andere kinderen... Gezinnen in armoede leven van dag tot dag en kijken niet naar de verre toekomst. Als jullie hen vragen of hun kind kan komen naar een activiteit die pas binnen een maand gepland is, dan kunnen ze jou daar niet altijd een pasklaar antwoord op geven. **TIP** Probeer daarom je inschrijvingsdeadline zo dicht mogelijk bij de activiteiten te plaatsen.

Verder vinden verschillende gezinnen in armoede het niet makkelijk om zich aan te passen aan bepaalde voorschriften binnen een jeugdwerkinitiatief (uniform aandoen, inschrijvingsgeld betalen...) M.a.w. specifieke toelatingsvereisten zijn een grote drempel voor deze jongeren.

BETROUWBAARHEID

Deze drempel heeft te maken met vertrouwen. Gezinnen in armoede hebben nood aan een vertrouwensband. Ze hebben namelijk schrik voor vooroordelen en hebben het moeilijk om een band op te bouwen met een persoon/groep die ze niet kennen.

Neem zoveel mogelijk persoonlijk contact op met deze gezinnen en laat dit bij voorkeur steeds door eenzelfde persoon doen. Dit zorgt ervoor dat ze een vertrouwensband opbouwen met hem/haar en sneller een vraag durven stellen. Mochten jullie variëren in persoonlijk contact, zorg dan dat jullie geen tegenstrijdige zaken communiceren.

Meer weten over kansarmoede?

Deze **welzijnsorganisaties** houden zich bezig met mensen in kansarmoede:

- www.desocialekaart.be (Deze site beantwoordt al je vragen omtrent welzijn en gezondheid.)
- www.netwerktegenarmoede.be (Hier kan je op zoek naar een armoedeorganisatie in je buurt.)
- www.uitdemarge.be (Uit De Marge ontfermt zich over jongeren in een maatschappelijke kwetsbare situatie.)

Je kan ook steeds bij deze **gespecialiseerde instanties** terecht, als jongeren in jouw werking een probleem hebben dat verder reikt dan jullie mogelijkheden:

- JAC (Jongeren Advies Centrum): zij helpen jongeren tussen 12 en 25 jaar met al hun vragen en problemen.
- Zelfmoordlijn 1813
- Tele-Onthaal: met hen kan je praten over alles wat jou bezig houdt.
- Vertrouwenscentrum kindermishandeling: hier kan je terecht wanneer je ongerust bent over de thuissituatie van een kind of jongere.

Unicef liet enkele jongeren geraakt door armoede aan het woord. Zij getuigen over hun leven:
www.unicef.be/content/uploads/2014/06/wdyt_jongeren-geraakt-door-armoede.pdf

Aan de slag

Vind je het moeilijk om meteen kansarme jongeren aan te trekken of wil je kansarmoede eerst beter leren kennen? Dan kan je kiezen om eerst 'samen te spelen' of te 'werken tegen armoede'.

- **Samen spelen:** Neem contact op met een lokale armoedeorganisatie (via 'netwerk tegen armoede') die nauw in contact staat met kansarme gezinnen. Organiseer een ontmoetingsactiviteit tussen de jongeren in jouw werking en jongeren uit kansarme gezinnen. Geen betere manier om in aanraking te komen met kansarmoede mét de steun en hulp van een gespecialiseerde organisatie.
- **Werken tegen armoede:** Je kan er ook voor kiezen om samen met je groep de handen uit de mouwen te steken bij een lokale armoedeorganisatie. Op die manier leer je mensen in kansarmoede kennen en draag je jouw steentje bij!

Je kan ook op heel andere manieren aan de slag gaan met kansarmoede.

- Overweeg om overschotten van eten naar de **voedselbanken** te dragen. Ze zullen je hiervoor heel dankbaar zijn.
- Organiseer een **rommelmarkt** met oude kledij, speelgoed... van leden. Het ingezamelde geld kan je schenken aan een organisatie die zich inzet tegen armoede.

Wil je niet meteen aan de slag met kansarme jongeren, maar wil je wel kansarmoede 'in the picture' brengen?

Neem dan even een kijkje tussen onderstaande werkvormen:

- In deze jaarthemamap vind je het spel '**Waag je kans?**'. Ondervind aan den lijve hoe het is om als kansarm gezin door het leven te gaan. Te vinden op pagina 43.
- In deze map vind je ook het begeleidersspel '**Een blinde vlek in je groep?**' en ga aan de slag met (armoede)drempels binnen jouw werking. Te vinden op pagina 53.

- De Ambrassade stelde een **'toolbox diversiteit'** samen. Je vindt er heel wat informatie over verschillende, diverse groepen in onze samenleving, wie ze zijn en hoe je ze betreft bij je werking. Het onderwerp 'kansarmoede' werd ook aangesneden. Het resultaat daarvan vind je hier: <https://ambassade.be/nl/toolbox-diversiteit/meer-weten-over/armoede>. Onderaan de pagina vind je heel wat interessante, informatieve werkvormen rond het thema.
- Chiro & Welzijnszorg waagden zich aan het spel **'Plan B's'** over armoededrempels in je groep. Leer allerhande tips & tricks over de 7 B's van toegankelijkheid (waarvan er 6 besproken worden in dit dossier). Het spel kan je hier downloaden: <https://welzijnszorg.be/media/34/download>.

MIGRANTEN EN VLUCHTELINGEN

Migranten, asielzoekers, vluchtelingen... zijn termen die jou waarschijnlijk wel iets zeggen, maar wie is nu wie? Welke vooroordelen kloppen nu wel en niet over vluchtelingen? Waar vind je vluchtelingen? En belangrijker, hoe kunnen we ze bereiken met onze jeugdwerking? Laat ons beginnen bij het begin.

10 feiten over vluchtelingen

1. Eind 2017 waren 68,5 miljoen mensen op de vlucht voor vervolging, geweld of oorlog in hun moederland, waardoor ze noodgedwongen hun thuis(land) moesten verlaten.
2. (Economische) migranten trekken weg uit hun land om hun toekomst en die van hun familie te kunnen verbeteren. Vluchtelingen daarentegen verlaten hun thuisland omdat hun leven of vrijheid in gevaar is en ze geen bescherming vinden in eigen land.
3. In 2018 kwamen de meeste vluchtelingen in België voornamelijk uit Syrië, Palestina, Afghanistan, Guinee en Irak.
4. In 2017 werden de meeste vluchtelingen opgevangen in Turkije, Pakistan, Uganda en Islamitische Republiek Iran.
5. Niet iedereen die zijn land verlaat, is een vluchteling. Je kan ofwel worden erkend als vluchteling ofwel als oorlogsvluchteling gezien worden.
 - Erkend als vluchteling: België ondertekende op 28 juli 1951 een vluchtelingenverdrag waarin ze belooft iedereen te beschermen die in eigen land niet beschermd wordt. Onder dit 'vluchteling'-statuut vallen mensen die kunnen aantonen dat ze individueel vervolgd worden om wie ze zijn, wat ze doen of omwille van de bevolkingsgroep waar ze deel van uitmaken.
 - Oorlogsvluchteling: Als alle burgers in een land in gevaar zijn door oorlog of willekeurig geweld op dagelijkse basis, dan geldt het principe van individuele vervolging niet. In de Europese Unie voerden ze daarom de 'subsidiare bescherming' in. Dit statuut biedt bescherming aan mensen op de vlucht voor een (burger)oorlog, foltering of onmenselijke behandeling en doodstraf of executie.
6. Mensen op de vlucht worden pas vluchteling als ze recht hebben op het statuut van vluchteling. Tijdens deze procedure worden deze mensen 'asielzoekers' genoemd.
7. Wanneer mensen op de vlucht bescherming willen, moeten ze bij aankomst in ons land asiel aanvragen. De Dienst Vreemdelingenzaken bekijkt of België wel bevoegd is voor de asielaanvraag.
8. Tijdens een asielinterview wordt het vluchtverhaal van de asielzoeker onderzocht a.d.h.v. bewijzen en worden gedetailleerde vragen gesteld. Dit interview is allesbepalend of de asielzoeker wordt erkend als vluchteling en dus bescherming zal ontvangen. Deze beslissing kan weken, maanden en soms zelfs meer dan een jaar op zich laten wachten.
9. Asielzoekers die een negatieve beslissing ontvangen, worden niet beschermd door ons land. Dat zijn uitgeprocedeerde asielzoekers en moeten België binnen de tien dagen verlaten.
10. Het nonrefoulement-principe, uit het vluchtelingenverdrag, bepaalt dat erkende vluchtelingen nooit meer mogen teruggestuurd worden naar hun thuisland.

Drempels

Net zoals bij kansarmoede zijn er heel wat zaken of drempels die het moeilijk maken voor migranten en vluchtelingen om de weg naar jullie lokaal te vinden. We sommen ze even op in 5 B's en geven jou tips hoe jouw werking voor hen een meerwaarde kan betekenen.

BEGRIJPBAARHEID

Met je promotiemateriaal wil je de juiste doelgroep bereiken en duidelijk maken wat jullie allemaal doen. Maar wat als je als vluchtelingengezin naar jullie folder kijkt, de lange teksten niet verstaat en op de foto's enkel blanke kinderen ziet? Zou die zich dan welkom voelen?

Als je wil inzetten op vluchtelingenkinderen, **TIP** laat je het best je folder afgeven door een brugfiguur. Iemand die de vluchtelingen gezinnen persoonlijk kent en meteen wat uitleg bij de folder kan geven. Iemand die geen Nederlands kent, voelt zich namelijk niet aangetrokken tot een folder boordevol tekst. Probeer daarom jullie folder zo toegankelijk mogelijk te maken.

Verder spreken de jongeren onvoldoende Nederlands om vlot een speluitleg te begrijpen. Maar taal hoeft helemaal geen grote drempel te zijn. Spel is universeel en onderschat jongeren niet! Hoe jonger je bent, hoe sneller je je kan aanpassen aan een nieuwe cultuur en taal.

TIP Met deze tips speel je met deze jongeren in no time jouw uitgedacht spel:

- **Gebruik korte zinnen** die je traag en duidelijk uitspreekt. Zorg dat je voldoende luid en verstaanbaar bent, zodat jongeren zich daar niet hoeven op concentreren.
- Probeer je speluitleg **visueel** te maken. Maak bijvoorbeeld een stappenplan in afbeeldingen om het verloop van het spel uit te leggen.
- Spreek een **duidelijke terreinafbakening** af. Dit kan je aanduiden met een lint of je stapt het gewoon af.
- Vermijd synoniemen, maar **gebruik steeds hetzelfde woord**. Herhalen helpt altijd.
- **Overdrijf met je bewegingen** en beeld uit wat je bedoelt. Je kan bijvoorbeeld met twee een speluitleg doen, waarbij de ene vertelt en de ander toont wat er moet gebeuren.
- **Hou oogcontact** met de jongeren om te zien of ze het begrijpen. Vraag of ze je begrepen hebben en laat iedereen de kans om 'neen' te zeggen. Zo merken de jongeren dat je het normaal vindt, mochten ze het niet verstaan hebben.
- Je kan ervoor kiezen om de **speluitleg in kleinere groepjes te geven**. Zo zijn ze minder afgeleid, begrijpen ze je gemakkelijker, kan je zien of ze het verstaan hebben en durven ze sneller vragen te stellen.
- **Bouw je speluitleg op**. Leg eerst een basisversie uit en speel die. Nadien kan je steeds meer zaken toevoegen.
- Laat de jongeren gerust **vertalen voor elkaar**, mochten ze het echt niet begrijpen.
- Voel zeker **geen achterdocht** als de jongeren onder elkaar hun eigen taal spreken. Zo kunnen ze elkaar helpen. Uiteindelijk begeleid je een activiteit, geen les op school.

Mocht de communicatie echt stroef lopen, kan technologie ook een handig hulpmiddel zijn. We geven je alvast enkele tips mee:

TIP Weet je niet welke taal de jongere spreekt? Maak dan gebruik van een **talenposter**. (www.agii.be/sites/default/files/het_bestanden/documenten/talenposter.pdf)

TIP Voor snelle vertalingen kan je gebruik maken van een vertalingsapp zoals **Google Translate of Refuchat**; beschikbaar voor Apple en Android.

BETAALBAARHEID

Door hun kwetsbare situatie kan het zijn dat vluchtelingen/migranten moeten rondkomen met weinig geld. Maar desalniettemin willen zij het beste voor hun kind. Ze willen hun kinderen niets ontzeggen vanwege het geldtekort, maar ze kunnen simpelweg niet alle activiteiten betalen... Hoe pak je dat het best aan?

TIP Laat de ouders **in schijven betalen**.

- **Organiseer een rommelmarkt** waarop vluchtelingen allerlei materiaal kunnen kopen van andere leden. Een lid dat een rugzak niet meer nodig heeft, maar die nog in perfecte staat is, kan gerust door iemand anders gebruikt worden.
- Ze zullen minder geneigd zijn jouw hulp te vragen. Dus ook, net zoals bij gezinnen in kansarmoede, zet je het best zelf **de eerste stap door financiële hulp aan te bieden**.
- Mensen in een opvangcentrum krijgen dagelijks drie maaltijden per dag en een klein beetje zakgeld per week. Als je een activiteit organiseert die een hele dag duurt of tijdens het eten van de jongeren, kan je het **best eten en drinken voorzien**.

BEREIKBAARHEID

Net zoals bij kinderen in armoede hebben vluchtelingen niet meteen toegang tot fietsen of auto's, zij verplaatsen zich te voet of met het openbaar vervoer (als ze weten hoe ze een ticket kopen en welke bus/trein ze moeten nemen). Vraag goed aan de ouders of begeleiding hoe de kinderen van en naar de activiteit gaan. **TIP** Je kan hen eventueel ophalen aan het opvangtehuis of bij hen thuis. Of je kan afspreken op een plaats die wel bereikbaar is met het openbaar vervoer en samen carpoolen naar jullie lokaal.

BRUIKBAARHEID

Vrije tijd is sowieso een belangrijk gegeven in het leven van kinderen en jongeren. Maar voor jongeren op de vlucht is het extra belangrijk en wel om deze drie redenen.

Allereerst hebben deze jongeren nood aan ontspanning en plezier. Ze zijn moeten vluchten uit hun eigen land omdat ze niet veilig waren. Je kan wel stellen dat ze een hele 'rugzak' met zich meedragen. Soms moeten deze jongeren even hun zorgen opzij schuiven en de tijd krijgen om gewoon weer kind te zijn!

Verder kan een jeugdgroep een plaats zijn waar ze nieuwe mensen leren kennen en contacten leggen. Via een jeugdbeweging komen ze in aanraking met leeftijdsgenoten en kunnen ze een netwerk opbouwen in hun nieuw 'thuisland'.

Als laatste hebben ze de mogelijkheid om de nieuwe taal sneller te leren. Hoe meer je een taal oefent, hoe vlotter je wordt!

BETROUWBAARHEID

Zoals reeds vernoemd, hebben vluchtelingen vaak een begeleider waarmee ze nauw in contact staan. Dit is een figuur die ze vertrouwen en de persoon waarmee jij het best contact opneemt. Zij kunnen de vluchtelingen sneller overtuigen om naar je werking te komen en kunnen jou helpen hoe je het best omgaat met deze jongeren. Deze brugfiguren zijn een essentiële schakel tussen jullie werking en vluchtelingen. **TIP** Ga actief op zoek naar hen, als je met vluchtelingen in contact wil komen. Bij 'interessante websites en contacten' staan alvast enkele organisaties met wie je contact kan opnemen.

TIP We raden je aan om samen met deze brugfiguur op huisbezoek te gaan bij het vluchtelingengezin. Op deze manier leren jullie elkaar kennen en kom je heel wat informatie over de jongere in kwestie te weten. Bespreek welke activiteiten jullie doen, hoe ze zich kunnen inschrijven, jullie verwachtingen van hen en spreek zeker over mobiliteit, een drempel die hen ongetwijfeld bezig houdt.

TIP Als laatste let je het best op voor discriminatie en pestgedrag. Vluchtelingen hebben het sowieso zeer moeilijk met een nieuwe omgeving, nieuwe cultuur... en hebben vaak het gevoel dat ze er niet bij horen. Hanteer hier een duidelijke nultolerantie in de groep.

Hoe communiceer ik met (ouders van) leden?

Mocht je beslissen om aan de slag te gaan met jongeren op de vlucht, kan het zijn dat je dit wil communiceren naar (de ouders van) jouw leden. Zo'n open communicatie kan ervoor zorgen dat leden of ouders hun bezorgdheden kunnen uiten omtrent jullie engagement voor vluchtelingen/migranten.

Je kan ervoor kiezen om een infoavond te organiseren, waarin jullie vertellen over jullie engagement. Niettegenstaande kan je bewust kiezen om ouders niet te informeren om geen onnodige ongerustheid op te wekken. Je doet dat immers ook niet bij andere nieuwe leden. Mochten er achteraf vragen komen, ga je uiteraard wel in gesprek met de ouders. Mogelijke bezwaren kunnen dan besproken worden. Communiceer open met hen wat jullie van plan zijn en laat weten waarom jullie expliciet kiezen om met deze doelgroep aan de slag te gaan. Zorg dat je op de voornaamste vragen en bezorgdheden (omtrent materiële noden, financiële problemen, taalbarrières...) antwoorden klaar hebt.

Meer weten over migranten en vluchtelingen?

"We willen als jeugdsector jonge vluchtelingen omarmen en de sterktes van het jeugdwerk inzetten voor alle kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel, ook voor diegene die nog maar net aankwamen." **Wereldspelers** is een organisatie die jeugdwerk en vluchtelingen met elkaar in contact brengt.

Bezoek zeker hun website: www.wereldspelers.be/.

Tumult zet zich in voor de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren. Marieke Duytschaever focust zich op de vrijetijdsbesteding van jongeren met een vluchtverhaal: <https://tumult.be/marieke-duytschaever>.

Het Centrum voor Taal en Onderwijs ontwikkelde het vormingspakket 'Alaboemsasa'. Alaboemsasa gaat over taalstimulering en omgaan met meertaligheid in de vrije tijd. Het helpt begeleiders om op een positieve manier het gebruik van het Nederlands te stimuleren tijdens vrijetijdsinitiatieven.

Dit vormingspakket vind je hier (www.derand.be/nl/taalpromotie/alaboemsasa)

Wil je graag meer weten over wat jonge vluchtelingen een zinvolle invulling van hun vrije tijd vinden, dan kan je naar de website van **Altochtonen** surfen: <https://altochtonenvandetoekomst.com/>.

De pagina van **Fedasil** (www.fedasil.be/nl/zo-woont-mo) helpt je om aan andere kinderen/jongeren uit te leggen wat een vluchteling is en hoe hun leven in het opvangcentrum eruit ziet.

Ook de pagina van **Ketnet** (www.ketnet.be/karrewiet/meer-weten/vluchtelingen-in-Europa/veelgestelde-vragen) probeert een antwoord te geven op veel gestelde vragen omtrent vluchtelingen.

Vluchtelingenwerk Vlaanderen zet zich in voor mensen op de vlucht www.vluchtelingenwerk.be/.

Wil je aan de slag tegen racisme en discriminatie in jouw groep? Op de site van **De Aanstokerij** vind je heel wat spelen tegen racisme: <https://aanstokerij.be/nl/nieuws/spelen-tegen-racisme/>.

Aan de slag

Zo, nu je wat meer weet over vluchtelingen, is het tijd om aan de slag te gaan. In theorie lijkt alles vanzelfsprekend, maar wat met de praktijk? Hieronder lijsten we verschillende manieren op hoe je aan de slag gaat met de thematiek en hoe je deze doelgroep het best bereikt.

Zomaar halsoverkop met deze doelgroep aan de slag gaan, lijkt ons geen goed idee. Zorg eerst dat je wat 'feeling' krijgt met deze jongeren, door je in te leven in hun situatie. Geen gemakkelijke opdracht! Ze hebben immers hun leven geriskeerd om in Europa te geraken.

Om toch een idee te krijgen wat een vluchteling op zo'n tocht allemaal meemaakt, kan je de **vluchtelingentest** doen. In de simulatie start je als vluchteling in Syrië en ga je op zoek naar een veilig onderkomen, wat je hoopt te vinden in Europa. Onderweg leer je over lastige, vaak onmogelijke keuzes die je moet maken, grenscontroles en vluchtroutes. Het spel geeft je wat meer inzicht en verdieping over de tocht van een vluchteling. De test vind je hier: <https://vluchtelingen.eo.nl/>.

Let op, de test is heel confronterend. Je kan hiermee in je groep aan de slag gaan – het best met iets oudere leden – maar zorg dat je genoeg tijd voorziet om in gesprek te gaan.

Een andere mogelijkheid is het organiseren van een **ontmoetingsactiviteit**. Ga zelf naar de vluchtelingen/migranten toe en verbreed jouw leefwereld en dat van jouw leden. Laat beide groepen elkaar ontmoeten in spel en plezier. Concrete tips en geslaagde praktijkverhalen vind je op deze website: <https://ambassade.be/nl/toolbox-diversiteit/ontmoeting-opzetten/aard-van-de-activiteit>.

Uiteraard zijn er nog manieren om aan de slag te gaan. Ga bijvoorbeeld zelf op zoek naar **een lokale organisatie** die zich met migranten en vluchtelingen bezighoudt. Zij kunnen dienen als brugfiguur en jou in contact brengen met hen.

HOE OPEN STAAN JULLIE ALS GROEP VOOR INCLUSIEVE GROEPEN?

Indien je beslist om met je groep aan de slag te gaan met (één van) de bovengenoemde kansengroep(en), kunnen jullie misschien even testen hoe open-minded jullie begeleidingsgroep is voor inclusieve groepen. Dat kunnen jullie doen a.d.h.v. deze werkvorm: Ongezien niet ontzien.

Ongezien niet ontzien

Nodige tijd

60 tot 90 minuten (inclusief bespreking)

Materiaal

Kwartetkaartjes

Doel

Ga aan de slag met diversiteit en stel een actieplan op hoe jullie inclusie gaan integreren.

Speluitleg

De kaarten worden geschud en onder de spelers verdeeld. Het is hierbij mogelijk dat sommige spelers meer kaarten ontvangen dan andere (ongelijke startpositie in het leven noemen we dat). Een willekeurige speler begint door aan een andere speler een kaart te vragen waarvan hij/zij minstens 1 kaart bezit.

Dit gebeurt als volgt: speler 1 (Mathias) vraagt aan speler 2 (Femke) 'heb jij Laura?'. Als Femke antwoordt dat ze Laura bezit, dan moet ze het kaartje met Laura erop afgeven. Indien Femke het kaartje niet bezit, dan mag ze aan een volgende speler om een kaartje vragen.

De speler die een nieuwe kaart weet te bemachtigen, leest de kaart luidop voor en vraagt hierna een andere kaart. Het is toegestaan als afleiding een andere kaart te vragen dan de kaart die je zelf nodig hebt, maar dat kost je wel een beurt. Het is dus belangrijk om tijdens het spel te onthouden wie welke kaart bezit.

Indien je als speler een kwartet hebt, lees je alle vier de kaartjes luidop voor. Elk kwartet staat gelijk aan één kansengroep waarmee je aan de slag kan gaan. Bijvoorbeeld: Wouter, Patricia, Francesco en Laura behoren tot de kansengroep 'armoede'. Op elk kaartje staat een vraag die je samen met de rest van de groep bespreekt. Denk na in welke mate jullie aan deze drempel of tool willen en kunnen werken en hoe jullie dat gaan aanpakken. Beperk je niet enkel tot de vraag op het kaartje, maar denk breder. Deze aanpak zetten jullie om tot een actieplan.

Schrijf op dit actieplan meteen concrete acties die jullie dit jaar willen verwezenlijken voor die specifieke kansengroep. Mochten jullie moeilijkheden ondervinden, kunnen deze vragen je helpen:

- Hebben jullie reeds een lid uit deze kansengroep? Wat doen jullie al om hem/haar te helpen?
- Waarom willen jullie werken met deze doelgroep? Wat verwachten jullie ervan?
- Welke drempels ervaren deze jongeren? Waarom vinden ze de weg naar jullie werking niet?
- Wat kunnen jullie nog veranderen, aanpassen... voor deze kansengroep om het hen gemakkelijker te maken?
- Ga je eenmalig iets doen voor deze kansengroep of wil je hier verder mee aan de slag? Hoeveel tijd willen en kunnen jullie voor deze doelgroep vrijmaken?
- Welke voordelen zijn er? Welke nadelen zijn er?
- Waar stopt jullie taak als begeleider?

Het spel bevat ook 1 blanco kwartet. Dat kan je zelf invullen naar gelang de diversiteit binnen jouw groep. Hebben jullie bijvoorbeeld veel leden met een roma-achtergrond, dan voeg je er gewoon dit kwartet aan toe.

Het spel eindigt als geen enkele speler nog kaarten in zijn/haar handen heeft. De speler met de meeste kwartetten is de winnaar van het spel – wat niet meteen de focus is – maar zo hebben jullie op een leuke manier tijd genomen om inclusie te bespreken.

Een laatste tip: **hou het realistisch.** Hou steeds in gedachten dat jullie als vrijwilliger aan de slag zijn en een beperkte draagkracht hebben. De wereld verbeteren doe je niet halsoverkop, maar stap per stap.